

2020-11-13

Arbetsgivarföreningen KFO
Box 16355
103 26 Stockholm

Besöksadress
Klara Södra Kyrkogata 1
Stockholm

Yttrande över betänkandet Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen (SOU 2018:88)

Arbetsgivarföreningen KFO har drygt 520 medlemmar inom personlig assistans som tillsammans sysselsätter cirka 33 000 personliga assistenter. Bland medlemmarna finns brukarkooperativ i ideella eller ekonomiska föreningar, ägarledda aktiebolag och egna arbetsgivare. Gemensamt för KFO:s medlemmar inom personlig assistans är att de är tydligt idédrivna och att de också ofta har egna erfarenheter av funktionsnedsättning och personlig assistans.

Inledning

KFO väljer att i detta yttrande fokusera på de delar av remissen som behandlar den personliga assistansen och särskilt de delar som berör anordnare av personlig assistans.

Under det senaste decenniet har den personliga assistansen varit utsatt för en nedmontering som saknar motstycke.

Rätten till personlig assistans har försvagats genom en förändrad rättspraxis i kombination med regeringsdirektiv till Försäkringskassan om att minska antalet assistanstimmar. Detta har lett till att antalet assistansberättigade med statlig assistansersättning under det senaste decenniet har minskat med omkring 10 procent. Sett till hur befolkningen har vuxit i Sverige under samma tid är minskningen än mer dramatisk. Utan den förändrade rättstillämpningen under perioden kan det på goda grunder antas att antalet assistansberättigade skulle ha varit 20 procent fler idag.

Även förutsättningarna för att anordna personlig assistans med god kvalitet har kraftigt försämrats genom en urholkning av schablonersättningen som under de senaste sju åren har räknats upp

 08-702 54 00

 info@kfo.se

 kfo.se

mindre än de kollektivavtalade löneökningarna. Samtidigt har assistansanordnarna fått en ökad administrativ börda.

Behovet av en återuppbyggnad av den personliga assistansen är stort. Därför är det synnerligen beklagligt att den nu remitterade utredningen gavs direktiv om ytterligare besparingar inom den personliga assistansen. Utredningen gavs senare tilläggsdirektiv där besparingskraven togs bort, men utredaren begränsades även fortsatt av att förslagen inte fick öka kostnaderna. Direktiven har givetvis präglat betänkandet som inte på något sätt är användbart för ett återupprättande av den personliga assistansen.

När regeringen nu remitterar betänkandet ett och ett halvt år efter att det presenterades har man i missivet angett att man inte avser att gå vidare med en del av förslagen. Det är förstås välkommet men samtidigt ifrågasätter vi nyttan med att överhuvudtaget remittera betänkandet under dessa förutsättningar eftersom stora delar av utredningen, exempelvis förslaget om ett förändrat huvudmannaskap för den personliga assistansen, hänger nära ihop med de förslag som regeringen har undantagit från remissen.

KFO anser att utredningen bör förkastas i sin helhet och att allt fokus nu behöver läggas på ett framåtsyftande arbete med ambitionen att uppgradera den personliga assistansen och övriga LSS.

I det följande lämnar vi trots det ovan sagda våra synpunkter på delar av utredningen.

Synpunkter på enskilda delar och förslag

11.4.1 Ansvarsfördelningen

KFO avstyrker förslaget att staten ska ha hela ansvaret för den personliga assistansen.

KFO anser att förslaget inte är tillräckligt underbyggt för att kunna gå vidare med. Förslaget bygger bland annat på att stora grupper som idag har rätt till statlig assistansersättning inte längre skulle ha det utan istället vara hänvisade till nya kommunala insatser. Eftersom regeringen i missivet har uttryckt att man inte avser att gå vidare med dessa förslag faller även förutsättningarna för det statliga huvudmannaskap som utredaren föreslår för den personliga assistansen.

KFO har den principiella uppfattningen att om ansvaret för den personliga assistansen ska samlas hos en huvudman så ska denna vara staten. Det nu föreliggande förslaget innehåller dock i sin nuvarande form alltför många oklarheter för att det ska kunna ligga till grund för en sådan förändring varför vi avstyrker det.

En förändring av huvudmannskapet för den personliga assistansen kan under alla omständigheter inte göras innan man har återställt tillämpningen och behovsbedömningarna till lagens målsättningar och syften.

12.7.3 Assistansersättningens timbelopp

KFO delar inte utredarens bedömning att den nuvarande nivån på timschablonen är väl avvägd. Under de senaste sju åren har schablonbeloppet urholkats i förhållande till de kollektivavtalade löneökningarna vilket kraftigt har försämrat förutsättningarna för kvalitet i den personliga assistansen. Uppräkningen med 3,5 procent för 2021 är ett välkommet tredebrott och ett litet steg i rätt riktning men även fortsättningsvis saknas omkring 20 kronor i schablonbeloppet jämfört med om uppräknings hade följt den allmänna löneutvecklingen.

12.7.4 Differentierad ersättning

KFO avstyrker förslaget om en differentiering av schablonbeloppet med hänsyn till dels om assistansen utförs under obekvämt arbetstid, dels om assistenten lever i hushållsgemenskap med den assistansberättigade.

När det gäller differentiering med hänsyn till om assistansen utförs under obekvämt arbetstid så är detta ett förslag som kan övervägas principiellt men vi konstaterar att frågan behöver genomlysas betydligt mer om en förändring ska kunna göras.

När det gäller differentiering med hänsyn till om assistenten lever i hushållsgemenskap med den assistansberättigade så bygger förslaget på ett felaktigt antagande om att dessa assistenter skulle betinga lägre kostnader för assistansanordnaren. Så är inte fallet. Enligt KFO:s kollektivavtal med kommunal behandlas dessa assistenter på samma sätt som andra vad avser löner och andra villkor. Dessa assistenter har även i övrigt samma behov av utbildningsinsatser och övriga omkostnader som andra assistenter. KFO betraktar alla assistenter som professionella och likvärdiga oavsett om man lever i hushållsgemenskap med den assistansberättigade eller ej. Därför

motsätter vi oss bestämt förslag om att särbehandla vissa assistenter vad avser assistansersättningens storlek.

12.7.5 Årlig justering av schablonbeloppet

KFO delar inte utredarens bedömning att justeringen av ersättningen delvis bör styras av utvecklingen av antalet anordnare på marknaden. Valfriheten för den enskilde är en central del i hela LSS. Att det finns en mångfald av småskaliga utförare kan därför inte betraktas som något negativt och återhållande på utvecklingen av ersättningen. Däremot bör justeringen, efter ett återställande av de senaste årens eftersläpning, kopplas till utvecklingen av priser och löner.

12.7.6 Ansvar för assistenters sjuklönekostnader

KFO tillstyrker förslaget principiellt men anser att den ökning av schablonersättningen med 3 kronor som utredningen föreslår inte är tillräckligt underbyggd för att ligga till grund för en sådan förändring. Intervjuer med ett representativt urval av medlemmar inom KFO indikerar att 3 kronor är långt ifrån tillräckligt för att kompensera de privata assistansanordnarnas faktiska sjuklönekostnader. KFO:s uppfattning är att dessa snarare motsvarar 5 kronor per assistanstimme. Innan en förändring av sjuklöneansvaret görs måste det noggrant utredas hur stora de faktiska sjuklönekostnaderna är samt säkerställa att schablonersättningen ges ett särskilt tillskott med en summa som motsvarar detta.

12.7.7 Krav på kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande villkor för att få anordna personlig assistans

KFO avstyrker förslaget om att det ska vara ett villkor för att beviljas tillstånd att bedriva verksamhet med personlig assistans att nivåerna på de anställdas lön, försäkringar och pension minst följer ett centralt kollektivavtal som tillämpas i hela Sverige på motsvarande arbetstagare. De nivåer som vi varje tidpunkt utgör krav för att beviljas tillstånd bör enligt utredaren anges genom myndighetsföreskrifter. Ett liknande förslag har senare lämnats i utredningen Översyn av yrket personlig assistent – ett viktigt yrke som förtjänar bra villkor (SOU 2020:1) där KFO i remissbehandlingen har gett uttryck för samma uppfattning som vi gör här.

KFO sympatiserar med utredarens ambition att säkerställa goda anställningsvillkor för alla personliga assistenter. För en kollektivavtalsbärande arbetsgivarorganisation är de villkor som utredningen föreslår förstås helt självklara. Men vi måste trots det resa frågor kring vad det skulle få för konsekvenser att ge en statlig

myndighet en kontrollfunktion som förutsätter tolkning av kollektivavtal. Vi är väl medvetna om att det finns juridiska hinder i EU-rätten mot att ställa krav på företag att ansluta sig till ett kollektivavtal för att få bedriva näringsverksamhet, men hade det varit möjligt skulle det ha varit en betydligt bättre lösning på det problem som vi i likhet med utredaren ser. Det är parterna på arbetsmarknaden som träffar kollektivavtal och uttolkar dessa. Även om ambitionen att försöka uppnå en kollektivavtalskonform branschpraxis på detta sätt är god, är det inte svårt att förutse stora svårigheter för den myndighet som inte bara inledningsvis ska ta ställning till om villkoren motsvarar kollektivavtalsnivå, utan även fortlöpande ska kontrollera efterlevnaden.

12.7.8 Ingen begränsning av möjligheten att avstå kunder

KFO delar utredarens bedömning att den som har tillstånd att bedriva verksamhet med personlig assistans inte ska vara skyldig att anordna assistans åt alla som vill anlita den anordnaren.

12.7.9 Ingen inskränkning i rätten att anlita ombud eller uppträda som ombud för personer som ansöker om assistansersättning

KFO delar utredarens bedömning att enskilda måste få anlita vilket ombud de vill och att anställda hos assistansanordnare därför också bör få uppträda som ombud för kunder.

För Arbetsgivarföreningen KFO

Henrik Petrén

Branschansvarig personlig assistans
Arbetsgivarföreningen KFO